

הצריף הירוק – קיבוץ רמת דוד

שיחזור היסטורי

השחזור מבוסס ברובו על זיכרונות, ולכן עלולים להיות אי דיוקים ומידע חסר. במידה ומצאתם כאלה, נשמח לשמוע ולעדכן בהתאם. כמו כן, נשמח לתמונות נוספות מהתקופות השונות.

הצריף הירוק הגיע מאוסטריה, ככל הנראה, באוניה של צים בשנת 1951, יחד עם שני צריפים נוספים. לפי עדותו של חנן רבן, חבר הקיבוץ, ששמע על כך במהלך השנים, שלושת הצריפים היו תרומה של יהודים מארה"ב כהוקרה לצים על הפעילות שלהם בהבאת עולים. את הצריף הביא לקיבוץ יוסף ברפל, חבר הקיבוץ, שהיה בוועד המנהל של חברת צים באותה תקופה. הצריפים האחרים ניתנו לשני חברים נוספים בהנהלת צים, נפתלי וידרא וצבי יחיאלי¹. הצריף שניתן לצבי יחיאלי הגיע לקיבוץ גבעת חיים ופוצל בין האיחוד למאוחד (כל קיבוץ קיבל קומה). בגבעת חיים איחוד שימש הצריף כמנהלה במשך 30 שנה, עד שפורק ונמכר. הצריף של נפתלי וידרא הגיע לחיפה.

הצריף הירוק לא הוקם מיד עם הגיעו, מאחר שבאותה עת לא ידעו איך לבנות אותו. על בניית הצריף מספר יונתן טל, חבר הקיבוץ: *"את הצריף הביאו בחלקים והניחו על הקיר האחורי של בית הילדים. כך הוא נותר תקופה ממושכת, כי אף אחד לא ידע איך לבנות אותו. עד שהגיע לרמת דוד מאיר זלצמן שעבד כרכז בניין שכיר. מאיר, שהיה בנאי במקצועו, הקים את הצריף העומד על מקומו עד היום"*.

מהקמתו ועד לשנת 1954 התגוררו בצריף יוסף ברפל ומשפחתו המורחבת, שכללה את משפחות ברפל ובן מאיר.² על אלה נימנו יוסף ברפל ואשתו, גאלה, בנו אורי, יחד עם אשתו שוש ובנם הקטן דורון וביתו, יוכה, יחד עם בעלה שמואל ובנותיהם סיסי, רחלי ודבורה. אליהם הצטרפו גם הוריו של שמואל, רחל ומשה בן מיור. כאשר הוקם שיכון הוותיקים בקיבוץ, עזבה המשפחה את הצריף ועברה להתגורר בו.

הצריף בעל שתי הקומות היה לא רק ייחודי בנוף הקיבוצי, אלא גם חדשני. שכן, לראשונה בתוך בית מגורים היו מים זורמים, שירותים, מקלחת ואפילו מטבחון. בכל קומה היו שני חדרים גדולים (במונחים של אותה עת...), חדר קטן ששימש מטבחון וחדר נוסף בו היו שירותים ומקלחת. בקומה העליונה גרה משפחת ברפל (יוסף וגאלה בחדר אחד ושוש, אורי וילדיהם בחדר השני) ובקומה התחתונה גרה משפחת בן מאיר/מיור (רחל ומשה בחדר אחד ויוכה, שמואל וילדיהם בחדר השני), כאשר בין שתי הקומות חיבר סולם חיצוני.

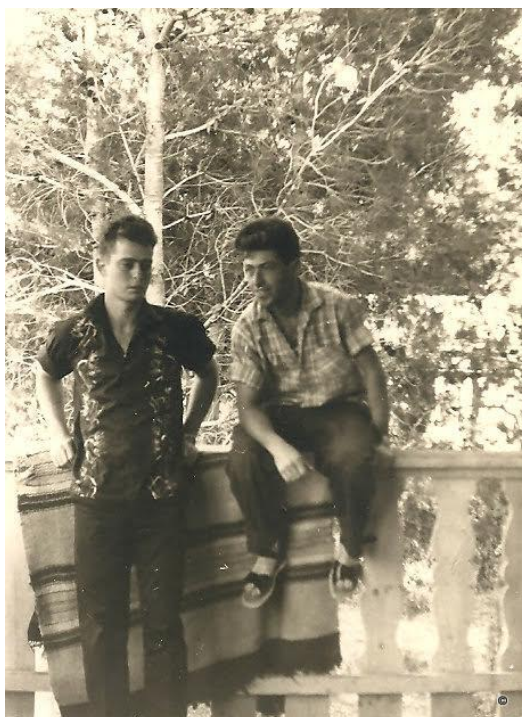
שוש ברפל מספרת, שלמרות היתרונות, צורת מגורים זו הייתה מאוד לא נוחה. שוש ואורי, שכבר היו נשואים, גרו בקומה העליונה של הצריף עם בנם הבכור, דורון, עד שהיה בן 4. מכיוון שלסולם שחיבר בין הקומות לא היה מעקה, דורון נפל בהן לא מעט פעמים. בנוסף, הקירות היו מאוד דקים ושמעו כל מה שקורה בחדרים וכל צעד שנעשה על רצפת העץ נשמע היטב גם כן. לדבריה, *"כשחיות זו לצד זו מספר משפחות, זה יוצר מצב מאוד לא נוח למגורים"*.

¹ מספר חנן רבן שיוסף ברפל היה מנכ"ל צים ונפתלי וידרא היה קברניט באוניה של צים.
² הרחבה על כך בסעיף תולדות המשפחה הבונה

בשנת 1952 ביקרה בצריף הירוק הלן קלר, שבאה יחד עם המלווה האיטית שלה לפגישה עם יוסף ברפל. קלר עמדה על המרפסת בקומה העליונה וכל תושבי עיינות והשרון באו לראותה.

לאחר עזיבת משפחת ברפל ועד לשנת 1976 שימש הצריף הירוק כמגורי חיילים ומשפחות צעירות. בהתחלה גרו בו הכיתה של גדעון הרמלין, רינה שחר, נעמי יוסט, דני הרמתי וחנה, שהייתה ילדת חוץ. בהמשך, בין השנים 1959-1961 לערך, הכיתה של יצחקי אופק, יונתן טל, אמציה אמודאי, אורי זיינפלד ועוד.

יונתן טל מספר, כי בכל אחד משני החדרים הגדולים גרו שני אנשים "בקומה העליונה התגוררנו, בחדר אחד, אורי זיינפלד ואני ובחדר שלידינו, אמנון בויס ויצחק אופק. בחדר הקטן התגוררו, במשך תקופה קצרה, שלוש פועלות שכירות שעבדו במטבח של הקיבוץ. כשאלו עזבו, נכנסו במקומן איתמר רבן ויוסי זמירי. בקומה התחתונה גרו עמוס ואמציה". עוד מספר יונתן, כי "יום אחד בשעות אחר הצהריים, כאשר הייתי בחדרי, שמעתי צרחה איומה והחשמל ניתק. מסתבר שאחת הפועלות מילאה דלי עם מים ושפכה אותו בחדרה, אך המים מיד נספגו. לכן, מילאה דלי נוסף ושפכה גם אותו. כך, שוב ושוב. המים שנכנסו לתוך העץ נספגו עד שהגיעו למערכת החשמל. לקח כמה ימים עד שחיים נרי, החשמלאי של הקיבוץ, תיקן את התקלה".

יונתן טל ויצחקי אופק על המרפסת בקומה העליונה (1963)

בין השנים 1964-1968 שימש הצריף הירוק גם כמועדון ואולפן. בסקר שערך יעקב אופק בשנת 1965 על מצב הדיור ברמת דוד מופיע המפרט: "צריף 2 קומות, כל קומה מכילה 2 חדרים גדולים וחדר קטן אחד, מרפסת, נוחיות ומקלחת. מידות: החדר הגדול 18.5 מ"ר; החדר הקטן 15.25 מ"ר. קומה

א': 2 חדרים כדורגל, חדר 1 פיזיותרפיה. קומה ב': אולפן, ריק ריק" (כנראה האולפן התגורר בחדר אחד ושני החדרים האחרים היו ריקים).

שנות ה-70 וה-80

בין השנים 1976-1976 התגוררו בקומה העליונה של הצריף מתנדבים. בית המתנדבים היה במקום אחר בקיבוץ, אך מאחר ולא היה מקום לכל המתנדבים בבית המתנדבים (היו כ-120 מתנדבים), אלו שהגיעו לזמן ארוך של מעבר לשישה שבועות לרוב שוכנו בצריף הירוק. בקומה הראשונה היה מועדון ריקודים, בו, בנוסף למתנדבים, בילו גם חברי הקיבוץ (עם המתנדבים). יונתן טל מספר על השריפה שהיתה בתקופה זו: "אולפניסט בשם סיד שכב בקומה העליונה, עישן סיגר ונרדם על המזרון. הסיגר הגיע למזרון, שהחל להיכרך. לא היתה אש גלויה, רק עשן שהתקדם לאט לאט. האיש התעורר וברח מהבניין. לאט לאט איכלה השרפה את הרצפה שמעל החדר הראשון (שפנה לכיוון בית התינוקות). רק כשהעשן כבר חילחל החוצה הביאו מכונת כיבוי גדולה מהשדה תעופה וכיבו את השריפה".

משנת 1976 שימש החדר שהיה צמוד למרפסת בקומה התחתונה כאטלייה של האמן דוד טל, חבר הקיבוץ. זאת, עד לשנת 1981.

דוד טל מצייר במרפסת בקומה התחתונה

בשנת 1979 שופץ הצריף. מאותה שנה ועד לשנת 1983 החל אבנר רבן, חבר הקיבוץ, להשתמש בחלק האחורי של הקומה התחתונה לאוסף העתיקות שלו. בנו, חגי רבן, מספר: "העתיקות היו בקומה התחתונה. אבא באותה תקופה ערך סקר ארכיאולוגי באזור והביא לצריף את כל הממצאים המעניינים שאסף: חרסים, שברי כדים, עצמות שהיו בתוך דליים, ארגזים ועוד ועוד. בקומה העליונה לא היה כלום מלבד שאריות שהשאירו המתנדבים – חוברות קומיקס ועוד".

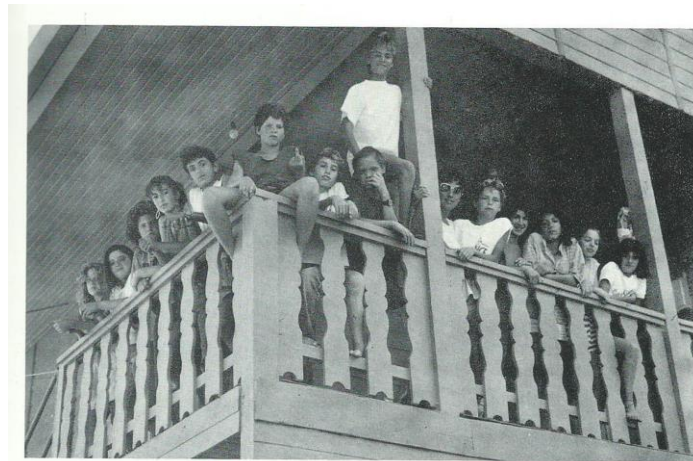
באחד באפריל 1983 ארעה בצריף הירוק שריפה נוספת. חגי רבן מספר, כי "מספר נערים שיחקו באש בקומה השנייה. האש התלקחה והם ניסו לכבות אותה בעזרת מזרון. הפעולה השיגה תוצאה הפוכה וגם המזרון התלקח". חגי, שראה את האש והעשן, רץ למזכירות כדי להזעיק את מכבי האש. במזכירות פגש את גדעון הרמלין, שאמר לו שיפסיק לעבוד עליו ושהוא יודע שאחד באפריל. מכיוון שחגי התעקש, הלך גדעון לצריף וראה שבאמת יש שריפה. דובי גדרון מספר את ההמשך: "למכבי האש, אשר נקראו לכבות את השריפה, נאמר כי מדובר בבניין בן שתי קומות בקיבוץ רמת דוד. הכבאים הגיעו למזכירות (גם כן בניין בן שתי קומות), ראו שהיא לא מעלה עשן, חשבו שזו מתיחה של האחד באפריל ועזבו את המקום. למזלנו, הכבאים הערניים של הבסיס זיהו את העשן, הגיעו וכיבו את האש. הם אף הודו (בהומור) לקיבוץ על הדאגה לתרגל אותם בציוד כיבוי חדיש שהתקבל באותה עת לבסיס". יונתן טל מוסיף, כי עד אותה שריפה החזיק אביו, דוד טל, את ציוד הציור שלו בחדר שהיה ברשותו. בזמן השריפה הוא פינה את כל הציוד, בין היתר את מזוודת הצבעים, מתוצרת בית חרושת 'הילל'. חלק מהצבעים עדיין קיימים ויונתן משתמש בהם עד היום (2018).

עוד מספר יונתן, כי בסביבות שנת 1984/5, בוצעו תיקונים מאסיביים בצריף. אלו כללו, בין היתר, את החלפת מדרגות העץ הישנות במדרגות העשויות מסגרת ברזל לתוכה התאים יונתן, שעבד בנגריה של הקיבוץ, מדרגות עץ חדשות. באותה הזדמנות גם הוארך הגג, על מנת שיכסה את המדרגות החדשות. שכן, קצה הגג היה בדיוק מעל המדרגות הישנות וגשמי החורף הפכו את הטיפוס במדרגות לבעייתי ביותר. במסגרת אותם שיפוצים הוחלף גם ציפוי הקירות הפנימיים. הצלוטקס (החומר ממנו עשויים לוחות לתקיעת נעצים) האורגינלי החלש הוחלף למזוניט לבן המקובל בימינו.

מדרגות הצריף הירוק (1979)

בשנים 1984-1985 שימש הצריף הירוק כבית ילדים של קבוצת בני המצווה ילידי 1971-1972: עידו רבן, רוני דגני, רן שורנזון, נחשון אופק ז"ל, טל אטקינס, נורית ורשבה, עינת זוטא, נטע שפירא, שלומיק אבשלום, דנה טל, שמיר סניר, גלי וולוצקי, חיים קהירי, שרית קהירי, רות רכס, רותם זיינפלד, עמית אמודאי, אסף צדקה, חמוטל רבן, ולילך פלצ'יק. ענת מצקביץ, שהיתה המטפלת של הקבוצה באותה תקופה, מספרת: "הקבוצה נכנסה אחרי תקופה שבה היה הצריף נטוש. עם זאת, דאגו בקיבוץ לשפץ את המקום והקבוצה נכנסה לצריף שהיה מוכן ומסודר עבורם. בקומה העליונה בצריף היו חדרים עם מיטות וחדר אחד ששימש כמחסן. בשביל שייכנסו מספיק מיטות בכל חדר, המיטות היו מסודרות בצורת האות ר', כאשר מיטה אחת היתה גבוהה יותר והמיטה השנייה עמדה בניצב לה ומתחתיה. במחסן היו ארוגות לבנים, שבנה יעקב קהירי ז"ל, שעבד בנגריה באותה תקופה. הארוגות האלו קיימים עד היום (2018) ונמצאים בזכירות הקיבוץ. בקומה התחתונה היה מטבח, שולחנות ומקום שבו היו משחקים. הילדים שהו בצריף בעיקר אחרי בית ספר עד השעה 16:00 ובחופשות". לדברי ענת, הקומה השנייה כמעט ולא היתה בשימוש והילדים כמעט ולא עלו למעלה.

ילדי בר המצווה תשמ"ז

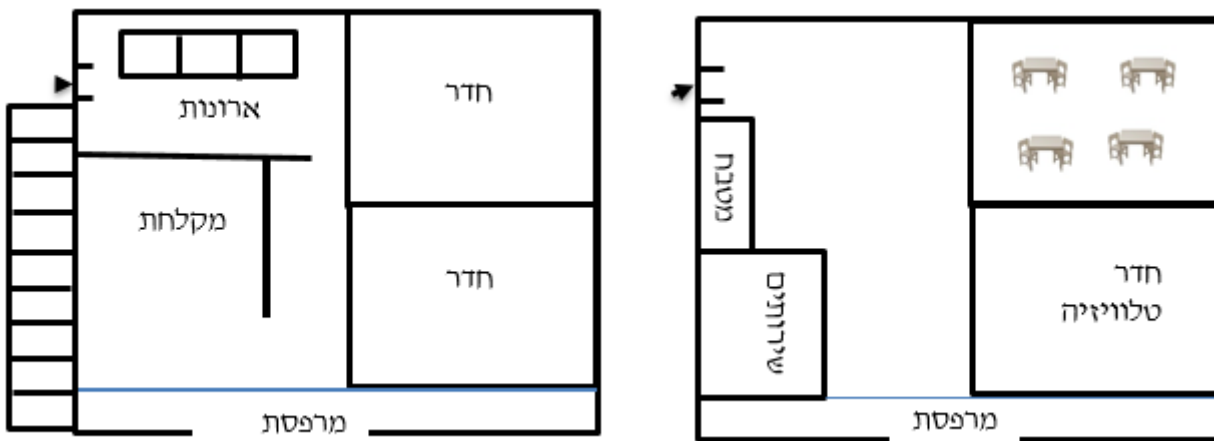
כחלק ממשימות שנת בר המצווה בנתה הקבוצה בריכת דגים ליד הצריף, בליווי דוד אבשלום (אבא של שלומיק, שהיה מחברי הקבוצה). בנוסף, שתלו הילדים דשא מסביב לצריף והקימו גינה קטנה.

לאחר שאלו עזבו ועברו לנעורים, נכנסו לצריף ילידי 1973-1974. הצריף שימש כבית הילדים של הקבוצה בשנים 1986-1987: רום כץ, ענת קנריק, מעין וולוצקי, עדי שגב, נועה כהן, שירה פרסמן, אלי וולוצקי, רעות פדהאל, נעם שפירא, דור דמסקי, מורן דגני, תומר הראל, נועה רבן, רוני גלר, גיא גור, הגר הוד, איתן רוזנברג, מיכל וילדר וגבי טביב.

עדי קליגר, מבנות הקבוצה, מספרת: "המטפלת שלנו הייתה ברכה שורנזון. בקומה התחתונה היה מטבחון, שבו הייתה ברכה מכינה לנו אוכל, בעיקר ארוחות ארבע ובחופשים גם ארוחת בוקר. ארוחת צהריים היו מביאים מחדר האוכל ואוכלים גם כן שם. בקומה הייתה גם טלוויזיה. בקומה

העליונה היו מקלחות ומידי פעם גם התקלחנו בהן. כמו כן, היו ארונות בגדים עם בגדי החלפה. פעמיים בשנה, לקראת פסח וראש השנה, קיבלנו סט ביגוד (הבנות קיבלו מכנסי בד וחולצת קטיפה מאותו צבע).

שרטוט של הצריף באותה תקופה

קומה עליונה

קומה תחתונה

בנובמבר 1985 התקיים לראשונה דיון בוועדת חינוך³ בקשר ליעודו של הצריף הירוק. בשנת 1987 הגישה הועדה בקשה לקבל את הקומה התחתונה לשיעורי ריתמיקה (עם אריאלה) לילדי הגנים והכיתות הנמוכות.

שנות ה-90 ואילך

בראשית שנות ה-90 חזרו להתגורר בצריף חברים ותושבים. בשנת 1991 שופץ הצריף שוב, באופן עצמאי, על ידי המשפחה שגרה בו.

בין השנים 1994-1996 שימש הצריף כמגורי חיילים. בקומה התחתונה גרה יעל כהן (בחדר ליד המרפסת) ובקומה העליונה גרו נטלי ג'קובטה (היום שורנזון), רחלי שורנזון ותושבת שכירה.

נטלי על המעקה בקומה התחתונה 1995

בין השנים 1996-1999 גר בקומה העליונה של הצריף יריב רכס. הוא חיבר שניים מהחדרים לחלל אחד, כאשר בחדר הנוסף גר לתקופה קצרה אילן שורנזון. בקומה התחתונה גרו בהתחלה סטודנטיות ואחר כך עבר לשם זוג צעיר, גלית ויואב רוסו. הם התגוררו בצריף כמה שנים ואף נולד להם שם בנם הבכור. אחרי שעזבו הקומה התחתונה התחילה להיהרס, בעיקר בגלל נזילת המים ולכן, שימשה מאז בעיקר למחסנים.

³ חברות הועדה היו: שרית בר, יעלה מילר, ברכה שורנזון ונאוה שפירא.

בשנת 1999 עברו להתגורר בקומה העליונה של הצריף אביטל וחגי רבן. אביטל רבן מספרת כי החדרים היו מלאים באור וחגי מוסיף, כי שנים קודם לכן, כשהפכו את המקום לבית ילדים, שמו במקלחת של הקומה העליונה אגנית משיש נורא כבדה. עם השנים האגנית התבלתה, החלו בה סדקים ושברים ומים התחילו לנזול ממנה. העצים שמתחת לאגנית, כולל בקומה הראשונה, הלכו ונרקבו בעקבות הנזילה והצריף הפך למקום מסוכן למגורים. לכן הם ערכו שיפוץ נרחב והוציאו את האגנית. אביטל מוסיפה, כי את השיפוץ הפנימי עשה זכריה, שהיה איש התחזוקה של הקיבוץ ומבחוץ, הקיבוץ הביא צבעי שצבע את כל הצריף. בחזית הצריף נטעו עץ זית (שנמצא שם עד היום, 2018), אותו קיבלו אביטל וחגי לחתונה. כמו כן, הם הקימו שם גינה מפוארת והחזירו לתפקוד את בריכת הדגים. לדבריהם, הם מאוד אהבו את הצריף, את האור שהיה בו ועבורם חוויית המגורים שם הייתה טובה במיוחד.

לאחר שעזבו את הצריף, בשנת 2005, עברה לגור בקומה התחתונה מטפלת שעבדה בשכירות בבתי הילדים של הקיבוץ, אהובה לפידות יחד עם משפחתה. בשנת 2007 עזבו את הקיבוץ ומאז ועד היום הצריף עומד נטוש.

הצריף הירוק הנטוש צילום: יונתן טל